

| ATLÁTHATÓSÁG | TITKOLT KÖZPÉNZEK | LECSÚSZÁS |

Ahogy tetszik

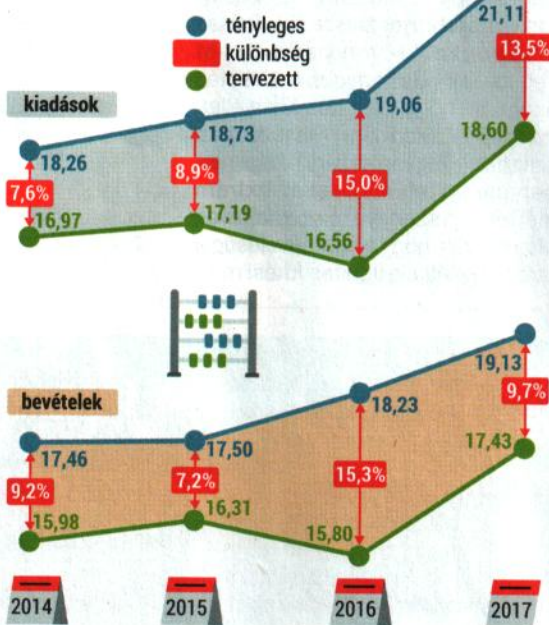
Csak korlátozott betekintést enged a kormány a közpénzekkel való gazdálkodásba. Titkolná a politikailag kényes kiadásokat, és a hiánymutatót is szépíti.

Magyarország nem teljesíti a költségvetési átláthatóság minimumkritériumait – állapította meg az USA külügyminisztériumának a közpénzügyi átláthatóságról szóló jelentése. Az indoklás egyebek mellett a költségvetésen kívüli tételeket említi: a letelepedésikötvény-bizniszt és a Magyar Nemzeti Bank alapítványait. Ezekről valóban egyetlen szó sincs a költségvetési törvényben.

Jól lepontozta Magyarországot az International Budget Partnership (IBP) is, amely 149 célzott kérdés alapján az elérhető 100 pontból csupán 46-ot adott a központi költségvetés átláthatóságára. Ezzel a nemzetközi civil szervezet a megvizsgált uniós tagállamok között a legutolsó helyre pozicionálta Magyarországot; Európában csak Macedóniánál és Bosznia-Hercegovinánál sorolta előbbre, globálisan pedig Kenyával, Malajziával és Mongóliával állította holtversenybe, valahol a középmezőnyben. Csakhogy az IBP „korlátozott átláthatóság” minősítése még hízog is lehet, hiszen a 115 elemzett ország esetében használt sztenderd kérdőív a költségvetés összeállítása és ellenőrzése során megragadható információkra összpontosít, és a polgárok bekapcsolódásának esélyeit firtatja. A számsorok mögött rejlik trükköket, az adatok pontosságát, a közbeszerzéseket, a korrupciót nem vizsgálja.

Márpedig a költségvetés átláthatóságát az elmúlt hét esztendőben szisztematikusan csorbította a kormány. A korábban megszokott havi sajtótájékoztatókat az államháztartás helyzetéről a nemzetgazdasági tárca már 2010-ben online párbeszédre szűkítette, ami szép csendben el is halt. Ugyanazon a nyáron a kormánypárti képviselők

■ Központi költségvetés – terv és valóság, ezermilliárd forint

Forrás: HVG-gyűjtés, költségvetési és zárszámadási törvények

kitágították a kereteket, amelyek előírták, mikor kell pótköltségvetést benyújtani. Ha nem teszik, 2011-ben a kormány rákényszerült volna erre. A 2012-től hatályos új államháztartási törvény pedig már

két évre titkosították az állam finanszírozásával kapcsolatos adatokat, és tíz évre a háttérszámításokat

meg is szüntette a pótköltségvetést. A következő években a politikailag kényes kifizetések eltitkolására az infotörvényt módosították. Ennek jegyében az állami tulajdonú vállalatok adatait nem kell kiadni, ha

a publikálás az „üzleti tevékenység végzése szempontjából aránytalan sérelmet okozna”, majd további szigorítással a közérdekű adatok igénylése esetére az adathordozók és a ráfordítások megfizetésére „költségtérítést” vezettek be. Sajátos innovációval 2015-től áttért a kormány a költségvetés nyári elfogadására, így a következő évre vonatkozó adatokat még az egy évvel korábbiakkal sem lehet összevetni.

A változtatásnak nagy ára volt, mivel – úgymond a stabilitás jegyében – már a nyáron elfogadott költségvetésekre a gyakorlat alaposan rácsáfolt. A bázis ismerete hiányában mind a bevételeket, mind a kiadásokat már az első ilyen évben túlságosan alultervezték, a tényleges összegek 2016-ban 15 százalékkal haladták meg az előirányzatokat (lásd grafikonunkat). Pedig abban az évben gyakorlatilag nem volt infláció. A törvénybe foglalt kiadásoknál tavaly is bő 13 százalékkal költött nagyobb összeget a kormány, főleg azért, mert az uniós projektekre a lehető legtöbb előleget ki akarta fizetni.

A célok és a tények összevetését tovább nehezíti, hogy egy törvénymódosítással 2016-tól két évre titkosították az állam finanszírozásával kapcsolatos adatokat, és tíz évre a háttérszámításokat. Rogán Antal Miniszterelnöki Kabinetirodája pedig úgy jött létre, hogy a költségvetési törvényben nem szerepelt, törvényi kiadási előirányzata nem volt, a szükséges summát kormányhatározattal csoportosították át a Miniszterelnökségtől. Erre egy módosítás után az államháztartási törvény adott felhatalmazást – vagyis a gombhoz varrták a kabátot. Egy újabb módosítás után már annak sincs akadálya, hogy a kormány a közfeladatok változására hivatkozva tetszése szerint csoportosíthatja a költségvetés bevételeit és kiadásait. A 2018-as költségvetésben pedig megosztották a működési és a felhalmozási célú tételeket, végképp elvéve a lehetőséget, hogy az egyes kereteket a korábbiakkal össze lehessen hasonlítani.

A végeredmény: tavaly már nem keltett különösebb sajtóvisszhangot

a költségvetés benyújtása, a parlamenti vitája érdektelenségbe fulladt, és elfogadása után is alig-alig jelent meg róla érdemi elemzés. „A kormány láthatóan el akarja kerülni, hogy a költségvetés beszédtema legyen, azt a belügyének tekinti” – összegezte Romhányi Balázs, az IBP-nek bedolgozó Költségvetési Felelősség Intézet vezetője.

Az IBP sorvezetőjét követő felmérésből aligha világlik ki, hogy a költségvetési tervezetet a kormányzati szavazógép érdemi vita nélkül fogadja el. Az sem ragadható meg számszerűen, hogy a bizottsági viták kiüresedtek. A szervezet kifogásolja ugyan, hogy a törvényhozás nem tart előzetes vitát a költségvetés irányelveiről, a bizottságok nem értékelik a végrehajtást, és az átcsoportosításhoz a kormány nem kéri az Országgyűlés jóváhagyását, ám a valóság ennél is lehangolóbb. Az elmúlt két év decemberében például egymást érték a költségvetés módosításáról hozott kormányhatározatok, sok százmilliárd forintos nagyságrendben, amelyekről a kormány nem tartott sajtótájékoztatót, nem fűzött hozzájuk indoklást, a többségüket inkább eltitkolta volna.

A hiánycéllal is trükközik. A költségvetés tényleges bevételeit és kifizetéseit tartalmazó hiány 2017-ben a tervezett 1166 milliárd helyett 1974 milliárd forint lett, a hazai össztermék 5 százaléka. Az uniós módszertanhoz igazodva – annak szabályaival visszaélve – azonban a kifizetett előlegek fedezetéül az idén vagy még később beérkező brüsszeli forrásokat a tavalyi évre számolja el. „A magyar állam hozzávetőleg 1000 milliárd forinttal előlegezte meg az európai uniós projekteket, ezt az összeget ugyanakkor bevételként el kell könyvelni az uniós módszertan szerinti hiány számításánál” – magyarázta Banai Péter Benő államtitkár. Márpedig ez az irdatlan összeg a tervezett GDP 2,6 százaléka. Annak pedig nincs észszerű gazdasági indoka, hogy a kormány az uniós forrásokat ilyen erőltetett tempóban fizesse ki, függetlenül attól, hogy Brüsszel mikor folyósítja azok fedezetét. Mármost a választási megfontolásokon kívül. ■ FARKAS ZOLTÁN